

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

10. An Pontifex possit errare in assignandis censuris propo[po]sitionum
præter hæreticas? Ex part. 11. tract. addit. 2. res. etiam 10.
-

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

negotii decipiatur. Vnde Nicolaus Papa in *cap. à quodam Iudæo de consecrat. dist. 4.* cum potissimum interrogaretur, an Baptismus à Iudæo collatus esset validus, rectèque respondisset affirmanter, obiter dixit Baptismus in nomine Christi collatum valere, quod tamen falsum est, nam sine Trinitatis inuocatione verus baptismus conferri non potest; Immo nunquam collatus est, vt in materia de baptismo latè probabitur.

2. Sed Doctori Hispano Gallum adiungamus sic itaque asserit Ioannes Bagotius in *Apologetico fidei tom. 1. lib. 4. cap. 2. num. 7.* Quarta, & vltima conditio est, vt secundum mensuram mysteria, seu secreta Dei reuelata dispense, & definiat, quantum videlicet exigit necessitas fidei, & controuersia de qua agitur. De hac Melchior Canus citatus *lib. 6. cap. 8.* monet in decretis, definitionibusque Ecclesiæ duo distingui oportere. Aliud continet conclusiones, aliud continet probationes conclusionum, atque in illis conclusionibus, Iudicem controuersiarum errare non posse, in rationibus errare posse. Mea ratio est, quia in probationibus non tam sustinet personam Iudicis, quam Doctoris consilium dantis, aut disceptantis, vt est autem disceptator non habet illam infallibilitatem, quam habet, quatenus est Iudex, vt ostendam postea. Hinc diligenter animaduertendum est quid in Conciliis definiatur, & sub qua verborum forma, an vt doctrinam Ecclesiæ recepta, an verò vt ipsius fidei doctrina. Huius rei exemplum Canus *l. 5. c. 6.* affert ex Tridentino *sess. 13. can. 11.* in quo anathematizatur, qui dixerit solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum Sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum. At postea statuit, atque declarat Sancta Synodus necessariò præmittendam esse confessionem Sacramentalem illis, quos conscientia peccati mortalis grauat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris, & eo ipso excommunicat, si quis contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publice disputando defendere præsumserit. Cum autem tunc Synodo interfuerit Melchior Canus, testatur non fuisse Concilij mentem, eodem modo vt iamque illam partem definire: nec tanquam doctrinam fidei propositam esse istam confessionis Sacramentalis necessitatem. Et in *capite 7. eiusdem sessionis*, de hac eadem necessitate loquens Synodus, ait: Ecclesiasticam consuetudinem declarate, eam qua dicitur, vt probet seipsum homo, probationem necessariam esse ad hanc Sacramentalem confessionem, quam scripturæ interpretationem non ita de fide esse asserit, sicut *cap. 1. eiusdem sessionis* transubstantiationem colligit ex verbis, quibus Sanctissimum Sacramentum conficitur; ait enim ea verba hanc propriam, & apertissimam significationem præferre, secundum quam à Patribus intellecta sunt. Huc vsque Bagotius. Rectè itaque ex Bellarmino ait Amicus in *cur. Theol. tom. 7. disp. 13. sect. 2. n. 22.* non omnia, quæ habentur in Concil. & sacris Canon. pertinere ad fidem, sed tantum ea, quæ directè definiuntur, non autem ea, quæ obiter afferuntur ad melius explicandum rem definitam.

3. Vnde ex his Canus *lib. 5. cap. 1. §. Illud idem damus.* Granadus *vbi sup.* Valentia *tom. 3. disp. 1. punc. 7. §. 39.* & alij asserunt non omnia, quæ sunt in decretalibus, esse de fide; & idèd Bagotius *vbi supra* *sect. 1.* sic ait: Si nonnulli Pontifices, vt inter cæteros Innocentius III. à nonnullis aut personis, aut Ecclesiis priuatis interrogatus de plerisque questionibus respondit, quid sentiret, existimandum non est eas omnes responsiones esse fidei decisiones, vt norauit Melchior Canus *tom. 5. de locis theol. cap. 5.*

vbi ait, non statim dogma fidei credendum esse, quidquid iuris Canonici volumine continetur, & pleraque in decretalibus epistolis haberi, quæ fidei Catholice decreta non sunt, atque nominatim quæ responsa dantur ad priuatas personas, aut Ecclesias non esse necessariò existimanda dogmata fidei. Hæc enim cum non vniam, aut aliquas Ecclesias particulares, sed totam Ecclesiam Catholicam spectent, omnes fideles ex æquo obligant, & quæ de eis decreta sunt verbis eiusmodi concipi oportet, vt ad totam Ecclesiam dirigantur. Caue tamen existimes hæc Summorum Pontificum responsa Theologo minoris ponderis haberi posse, cum enim Summus Pontifex in iis doctrinam Ecclesiæ Catholice communem, aut certè in Romana vulgò, & communiter receptam tradere solet, & docere dicat, sitque authoritatis singularis Romana Ecclesia, reliquarum mater, & traditionum antiquarum custos fidelissima, vt dictum est *superius*, temerarius sanè is erit qui tantam auctoritatem neglexerit. Hæc ita ille.

4. Sed licet hæc doctrina vera sit, puto tamen cum Turriano in *2. 2. D. Thoma disp. 16. dub. 2.* falsam esse sententiam Medinae, qui admittit declarationes Pontificum in decretalibus posse esse falsas, in decretis harum rerum, quæ ad mores pertinent, atque ad eò cogitur fateri posse aliquid reuerà inhonestum vt honestum proponere toti Ecclesiæ; nimirum verum est, Caietanum, Sorum, & Medianam viros doctos, & pios ita sentire de potestate Pontificis in his, quæ ad mores pertinent. Nec minus deceptus est Canus, qui vt *infra* dicam, putauit posse Pontificem errare in approbatione Religionis.

RESOL. X.

An Pontifex possit errare in assignandis censuris propositionum præter hæreticas? Ex part. 1. 1. addit. 1. Rel. etiam 10.

§. 1. Suppono solere aliquando Pontifices, & Ecclesiam non solum propositionem, vel assertionem aliquam reprobare, aut prohibere, sed etiam censuram gradum determinare, dicendo illam esse hæreticam, vel erroneam, vel piam aurium offensiuam, &c. in quo casu quarunt aliqui: An Ecclesiæ iudicium circa gradum censuræ certum sit, & infallibile? Et quidem non est dubium quando Ecclesia determinat & declarat aliquam propositionem esse hæreticam; nam tunc implicite declarat contradictoriam esse de fide; non potest autem Ecclesia aberrare, proponendo nobis aliquid, vt de fide, quod non sit reuerà de fide, alioquin tota nostra fides, nueret, quæ fundatur supra fundamentum Apostolorum, & Ecclesiæ, quæ est columna, & firmamentum veritatis.

De aliis autem censuris potest esse maior difficultas. 2. Hoc supposito, quæro, videlicet: An quando Pontifex definit aliquam propositionem esse temerariam, erroneam, scandalosam, &c. sit hæreticum pertinaciter negare illam esse talem: An verò solum sit temerarium, erroneum, & scandalosum, &c.

3. Aliqui affirmant esse hæreticum id negare, quia Pontifici reuelatur id quod definit ac proinde qui pertinaciter negat quod Pontifex definit, negat obiectum reuelatum, & in hæresim incidit.

4. Sed ad propositam questionem sic respondet Turrianus in *2. 2. tom. 1. disp. 55. dub. 5.* Constat sæpè Pontificem Summum damnare aliquam propositionem, vt hæreticam; aut tanquam erroneam, vel temerariam, aliquando declarat propositionem esse

esse de fide, interdum opinionem esse probabilem: Vocamus ergo in quæstionem, an in his censuris assignandis possit Ecclesia errare; constat autem ex dictis ad 9. 1. Pontificem non posse errare in definitionibus fidei, quærimus ergo, an possit errare assignans alias censuras?

5. Mihi sanè valdè certum est, Pontificem non posse errare in his censuris; nam certum est in definiendis fidei veritatibus non posse errare, vt dixi: assignare verò has censuras pertinet ad veritates fidei; ergo; nullo modo admitendum est posse errare. Et explicatur, quia cum declarat aliquam propositionem esse erroneam, planè definitio pertinet proximè ad fidei veritates, quia propositio erronea est contraria conclusioni deductæ euidenter ex principiis fidei: ergo non possit Pontifex errare in hac censura, nisi errans aliquo modo circa fidei veritates, & idem iudicium esse, si declarat aliquam propositionem esse proximam errori, vel sapientem hæresim.

6. Deinde in aliis censuris, propositionum, quæ non ita proximè videntur pertinere ad doctrinam fidei, vt cum dicitur aliqua propositio temeraria, etiam dicendum est errare non posse Pontificem, quia pertinet ad doctrinam, & veritatem rerum Religionis Christianæ, quòd si in hoc posset errare, nõ esset omnino certa definitio circa veritatem fidei, quia posset contingere, vt damnaret aliquam propositionem vt temerariam, quæ esset magis consentanea principiis fidei, quam contraria, quod nullo modo est admitendum, & ita existimo esse errorem asserere in his censuris posse Pontificem errare. Ita Turrianus.

7. Et quidem Coninch de actib. supernat. disp. 8. dub. 3. num. 135. docet eum, qui negat prædictas censuras asserere aliquid, ex quo per euidentem consequentiam deducitur hæresis, & Eminentissimus Dominus meus Cardinalis Lugo de fide disp. 20. n. 109. asserit, tale assertum fore erroneum, & errori proximum, quod antè dixerat Bañes in 2. 2. D. Thom. 9. 10. art. 2.

8. Verùm Malderus in 2. 2. D. Thom. 9. 11. artic. 2. membr. 5. distinguendum putat; dicit enim reuelatum quidem esse à Deo Ecclesiam non posse errare in definitionibus circa doctrinam, adeoque qui hoc negaret cum pertinacia, fore hæreticum; si autem ipse affirmaret propositionem, quam Ecclesia censuravit esse temerariam non esse temerariam sed veram, nisi simul dicat Ecclesiam errare in huiusmodi censura, non erit hæreticus, sed incurret in errorem hæresis proximum. Si enim hæc propositio non sit temeraria, sequitur aliquid contra fidem, nimirum, Ecclesiam errare in definitionibus circa doctrinam. Itaque distinguendum est. Vel enim qui negat hæc propositionem esse temerariam, solùm intendit dicere, eam esse veram, & sic non erit hæreticus; etiam si nouerit Ecclesiam determinasse, quòd sit temeraria: potest enim fieri, vt non nisi probabile putet Ecclesiam in talibus non posse errare, aut vt nouerit quidem Ecclesiam hoc damnaſſe tanquam temerarium, & credat quicquid vt temerarium damnat Ecclesia esse reuerà tale; sed non pertractet illa simul ad concludendum hoc esse verè temerarium. Vel intendit sustinere pertinaciter Ecclesiam errare in censura istius propositionis, & erit hæreticus.

9. Et hanc Malderi sententiam docet etiam Pater Ouiedo de fide contr. 4. punct. 9. num. 124. asserit enim posse pertinaciter negare censuram ab Ecclesia illatam, quin iudicet Ecclesiam posse errare, ac proinde ex hoc capite fore hæreticum, qui illam negaret non præcisè, quia negaret censuram, quia hanc non

Tom. 1 X.

definit Pontifex vt reuelatam, sed quia negaret specialem assententiam Spiritus sancti, vi cuius Pontifici nunquam errare permittet, & contra hanc assententiam assereret, Pontificem de facto errasse.

10. Et sic intelligendus est Cardinalis Lugo, & Coninch, vbi supra: itaque secundum Ouiedo dicendum est, Pontificem definientem propositionem aliquam esse erroneam, non inniti immediatè reuelationi, quia illi sit reuelatum, talem propositionem esse erroneam (idem intellige de quacumque alia censura) quia Ecclesia, quando damnat, hanc propositionem, vt erroneam, aut temerariam, non intendit definire censuram vt reuelatam, sed constituere propositionem in determinato certitudinis gradu, quem explicat, dum oppositum esse erroneum, aut temerarium declarat; vnde censura quasi secundo imponitur; & id, quod primariò definitur, est doctrina illa cuius oppositæ inuritur censura circa quam nullam recepit reuelationem Pontifex, aliàs eam de fide sua definitione constitueret, & oppositam hæresis censura notaret, & non solùm erroris, aut temeritatis, vt facit in propositionibus, de quibus modo agimus.

11. Sed his suppositis, quid dicendum de aliqua censura, qua Pontifex iudicat aliquam propositionem esse probabilem, vt olim definiuit Clemens Clemantina vnic. de summ. Trinit. in qua approbat vt probabiliorum opinionem asserentium in baptismo infundi paruulis habitas virtutum theologiarum, de qua materia alibi diximus; & legi potest P. Vasquez 1. 2. dist. 86. difficultas autem est, an possit Pontifex in hoc errare.

12. Dico quòd Turrianus in 2. 2. 10. 1. disp. 55. dub. 5. existimat Pontificem in hac censura assignanda non posse errare, posset enim hoc vergere in detrimentum fidei, quia opinionem, quam Pontifex approbat, vt probabilem, vel probabiliorum tota Ecclesia debet, vt talem amplecti, & ex illa ad alia discurrere, vnde posset contingere circa res fidei grauis error.

13. Restat verò explicare: An possit Pontifex opinionem falsam approbare, vt probabiliorum? Quæstionis causa est, quia absolutè loquendo non repugnat aliquam opinionem esse probabiliorum, & re ipsa esse falsam: Ergo poterit Pontifex verissimè decernere aliquam opinionem esse probabiliorum, & non errare etiam si aliàs opinio illa sit falsa.

14. Nihilominus existimo non posse Pontificem errare circa veritatem propositionis, quam declarat esse probabiliorum: loquimur enim semper in materia, quæ possit ad mores, vel fidem pertinere, licet res non sit de fide, nam si in hoc posset Pontifex errare, magnum detrimentum posset sequi in Ecclesia: omnes enim amplecterentur, & defenderent eam opinionem, & putarent veram, & eius probabilitas in dies creſceret, ac proinde tota Ecclesia falleretur, quod nulla ratione admittendum est. Vide Turrianum vbi sup.

15. Verùm circa præsentem difficultatem, & omnia superius dicta, ne deseras etiam videre scientia, & dignitate Eminentissimum Dominum meum Ioannem de Lugo, vbi supra de fide, disp. 20. sect. 3. num. 115. cum seq. vbi latè, & doctè, vt semper solet, totam materiam pertractat, cui etiam adde Ferdinandum de Salazar de concept. cap. 43. §. 1. & 4. Sed ad confirmationem omnium supradictorum faciunt ea, quæ obseruat Pater Paludanus in Apol. consil. Urban. cap. 10. per tot. Vide ipsum, & non pigebit.

RESOL. XI.

Exponitur modus, quo Spiritus Sanctus assistat Pontifici, quando aliquid de Fide determinat: Ex part. 11. tract. addit. 2. Resol. etiam 11.

§. 1. **D**ifficultas est: An Pontifex quatenus gaudens autoritate diuina, & quatenus Spiritu Sancto regitur, constituat obiectum formale fidei, quia per eum nobis loquitur Deus, sicut per Prophetas loquutus est, & ita quando Ecclesia aliquid definit, illud possemus credere fide Diuina independenter ab alia reuelatione præexistente, quia Ecclesiam definire hunc articulum, sit Deum reuelare talem articulum per suam Ecclesiam, tanquam per organum Spiritus Sancti, vel an definitio Ecclesie, cum aliquid proponit fide Diuina credendum, illud supponat iam reuelatum, ita ut Ecclesia seu Pontifex definiens tantum sit infallibilis regula, applicans obiectum iam reuelatum, non tamen sit instrumentum, seu organum, medio quo Deus loquatur, aut reuelet, quod antea reuelatum non erat?

Et primum modum defendit Suarez de fide disp. 3. sect. 11. num. 8. Puente Hurtadus de fide vol. 1. disp. 37. §. 18. cum sequent. Turrianus in 2. 2. tom. 1. disp. 23. dub. 5. & alij, Secundum verò modum approbant, & defendunt Molina part. 1. art. 2. disp. 1. & 2. Valentia disp. 1. quest. 1. punct. 6. responsione ad tertium. Gaspar Hurtadus disp. 2. diff. 4. vers. ad Inductionem in fine. Tannerus question. 1. dub. 7. in fine. Malderus 2. 2. quest. 1. in commentario articulorum 6. 7. 8. 9. Lorca disp. 28. num. 8. & 15. Pro eadem sententia refert Valentia, Waldensem, Canum, & Alphonsum de Castro.

2. Et hæc opinio mihi magis placet, dico igitur, quòd quando Pontifex definit aliquid pro tota Ecclesia, Deus illi non reuelat immediatè obiecta definienda, quòd fieri posse non repugnat, & docent Authores citati; sed tantum illi assistit, ne erret in definitionibus tradendis aliis ad regimen Ecclesie spectantibus, quòd sine noua reuelatione Pontifici facta fieri potest. Et ita hanc sententiam docet etiam Arriaga in Cur. Theolog. tom. 5. disp. 9. sect. 5. num. 30. Tannerus tom. 3. disp. 1. q. 1. dub. 7. n. 217.

3. Vnde circa præsentem questionem libet mihi ea, quæ Franciscus Quiédo dixit, hic apponere; sic itaque asserit de fide controuers. 5. punct. 1. numero 127. Statuimus Pontificem non accipere nouam reuelationem, cum aliquid definit, nec Deum illi loqui, nec fidelibus medio illo. Ex alia parte asserimus, quòd catholicè necessariò tenendum est, Pontificem non posse errare, & illi Spiritum Sanctum specialiter assistere in rebus fidei definiendis; Videndum modo est, quæ sit hæc Spiritus Sancti assistentia, ratione cuius Pontificis definitiones non possint errori subiacere. Pater Tannerus quest. 1. dub. 7. num. 217. asserit hanc Spiritus Sancti assistentiam ne Pontifex, aut Ecclesia erret in rebus fidei proponendis per se non requirere positiuam inspirationem, seu loquutionem Diuinam ipsi Ecclesie factam, sed contentam esse quouis auxilio Dei, etiam merè negatiuo; quo fiet, ut Ecclesia in his rebus non possit errare. Coninch disp. 9. dub. 5. num. 61. explicat differentiam, quæ est inter Ecclesiam proponentem fidei mysteria, & scripturam, qua Deus loquitur, & reuelat eadem mysteria apto quodam exemplo. Supponatur (inquit) Superiorem alicuius Religionis in illius constitutionibus, & instituto versatissimum habere duos subditos, quorum quilibet suarum constitutionum commentariolum scribit, ita tamen, ut vnus id

faciat iussu, & nomine Superioris, & sub nomine Superioris in lucem detur, quia multa, quæ nouit subditum ignorare suggerat, aut etiam dicat, in aliis eum illuminet, clariùs ea ipsi explicando, & in omnibus ei assistat, ita ut nec in minimo eum errare permittat; alter verò subditus suum commentariolum proprio nomine scribat, Superiori tamen semper ei assistente, ne in illo erret providente, ac quædam ei occulta explicante, Commentarij in eo conuenient, quòd vterque ob autoritatem illius Superioris credatur omni errore vacare, differret tamen ex eo quòd si error aliquis deprehenderetur in commentario nomine Superioris scripto, & edito, error iste Superiori tanquam authori imputaretur; si verò similis error in alio commentario deprehenderetur, non Superiori, sed subdito tanquam Authori, imputaretur, & Superiori, tanquam non rectè dirigenti & gubernanti subditum, seu tanquam permittenti errorem, quem propter specialem curam erga subditum tenebatur vitare. Rem vno verbo accipe: Scriptura Canonica scriptor non loquitur proprio nomine, sed nomine Dei; se enim habet scriptor Canonica, sicuti amanuensis, qui alicuius Doctòris studia ab ipso audita characteribus exprimit in charta; ea enim scripta non dicuntur amanuensis, sed Doctòris, qui ea dictauit; Ecclesia autem suo nomine scribit, aut loquitur, Deo tamen auscultante, qui nihil ab ea scribi permittit, quòd verum non sit, & multa illi obscura inspirat, non ut ea nomine Dei proferat, sed illa à Deo instituta, ipsa nomine suo fidelibus proponat. Neque ea, quæ Deus Ecclesie inspirat, sunt per modum loquutionis, aut reuelationis Dei loquentis, sed tantum immittendo cogitationes, quibus Pontifex, aut Generale Concilium veritatem deprehendit, quam proprio nomine fidelibus proponit, ea tamen ratione, ut si id, quòd proponit verum esse à Deo non cognosceretur, nullo modo permitteret ab Ecclesia proponi.

4. Concludo ergo assistentiam Spiritus Sancti respectu Ecclesie includere ut benè Tannerus auxiliium extrinsecum, quò non permittit Deus aliquid non verum ab ipsa proponi, & concursum denegat ad definiendum obiectum falsum, quòd per se sufficeret, ne Ecclesia erraret. Adde tamen, quia nonnulla Ecclesia proponit obscura, & valde difficilia, quæ nulla industria humana possent comparari, ut horum notitiam habeat, eam inspirare medijs illustrationibus, & sanctis cogitationibus, quibus intellectus Pontificis veritates assequatur, supra quæ potest cadere definitio.

5. Nec obstat dicere, quòd in definitionibus Ecclesie Pontifex, & Patres Concilij scribunt, visum est Spiritui Sancto, & nobis: Ergo Spiritus Sanctus loquitur per Ecclesiam tanquam per instrumentum, cui immediatè reuelat ea, quæ Pontifices, & Concilia definiunt, tanquam de fide reuelata fuisse immediatè à Deo, non ipsi Pontifici definiendi, sed Apostolis, aut Canonica scriptoribus. Et idè de his optimè dicitur visa fuisse Spiritui Sancto, quia ab illo immediatè fuerit reuelata; Reliqua autem, quæ definiuntur, non ut actu fidei certa, sed alia certitudine huic proxima possunt etiam dici Spiritui Sancto visa, quia Spiritus Sanctus ea permittit ab Ecclesia defini, nullo modo id permittitur, si vera non essent.

Et circa præsentem questionem vide etiam Magistrum Grauinam in controuersis fidei tom. 4. q. 2. art. 13. per tot. fol. 151.

RESOL.